

Η λειψυδρία στην Κύπρο

Description

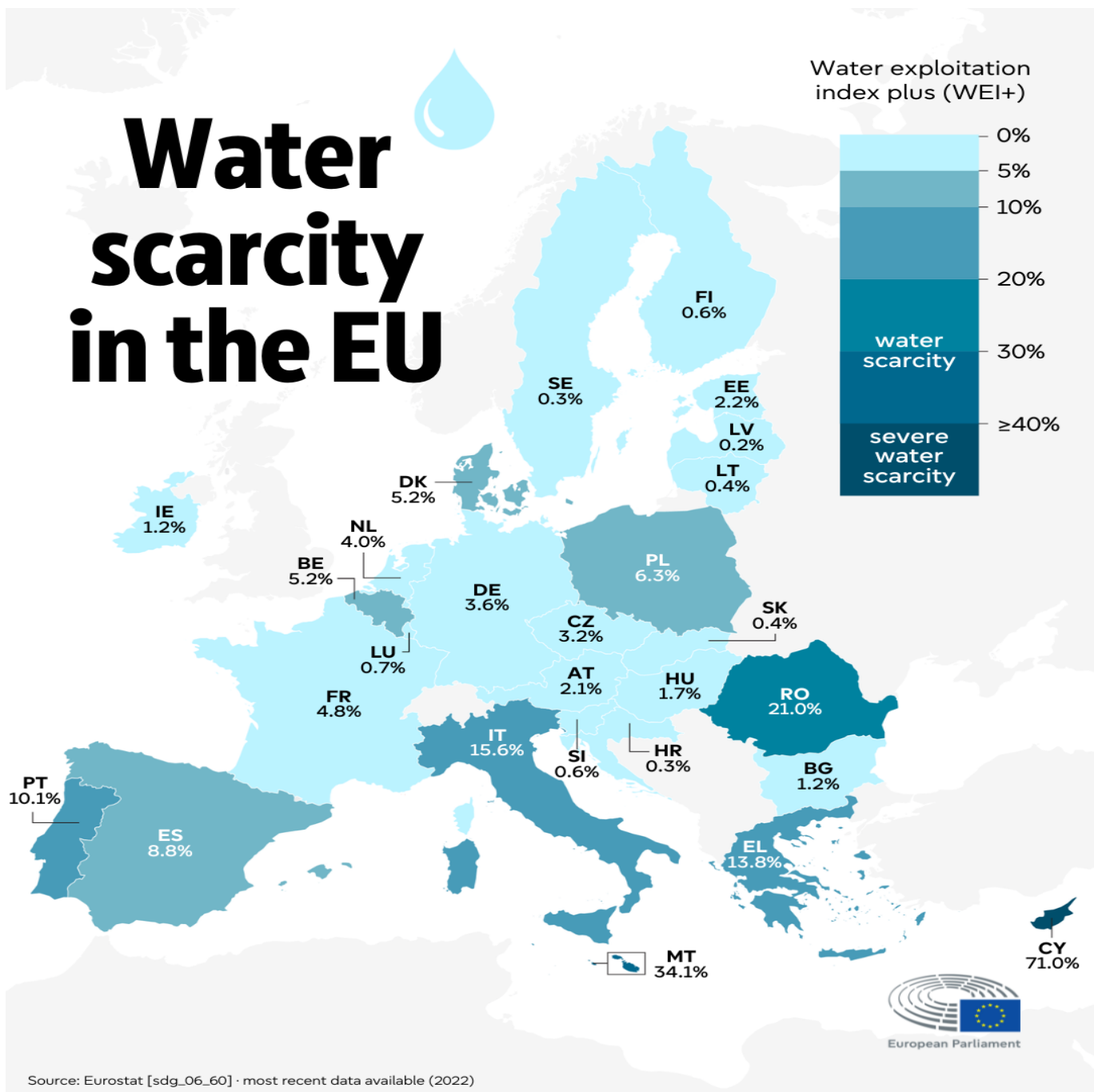
Χαράλαμπος Έλληνας*

Σε έκθεση με τίτλο «Τα ύδατα της Ευρώπης: βασικές προκλήσεις και λύσεις της ΕΕ», που δημοσιεύθηκε στις 7 Μαΐου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) εφιστά την προσοχή στα βασικά ζητήματα που αφορούν τη λειψυδρία, τη ρύπανση και τους κλιματικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει η Ευρώπη. Για την Κύπρο αυτό είναι πολύ επίκαιρο. Η λειψυδρία έχει καταστεί ένα εξαιρετικά σοβαρό ζήτημα. Οι πρόσφατοι πρωτοσέλιδοι τίτλοι κυμαίνονταν από το «Ξεμένει η Κύπρος από νερό;» μέχρι το «Η Κύπρος αντιμετωπίζει περικοπές νερού αυτό το καλοκαίρι» και το καταδικαστικό «Χωρίς νερό, χωρίς σχέδιο».

Η έκθεση του ΕΚ επισημαίνει ότι «το νερό είναι ένας βασικός πόρος – όχι μόνο για τη δημόσια υγεία, το περιβάλλον και τα οικοσυστήματα, αλλά και για την παραγωγή ενέργειας, τη γεωργία και την επισιτιστική ασφάλεια», ζητήματα τα οποία είναι κεντρικής σημασίας για την οικονομία και την ευημερία της Κύπρου. Διατυπώνει «φιλόδοξες προτάσεις και λύσεις για τον μετριασμό αυτών των προκλήσεων για το νερό», τις οποίες η Κύπρος καλά θα κάνει να λάβει υπόψη της και να εφαρμόσει.

Με βάση τον «Δείκτη Εκμετάλλευσης Νερού Συν», ο οποίος μετρά την κατανάλωση νερού ως ποσοστό των ανανεώσιμων πόρων γλυκού νερού για μια δεδομένη περιοχή και περίοδο, η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Κύπρος έχει μακράν τα μεγαλύτερα προβλήματα διαθέσιμου νερού μεταξύ όλων των χωρών της ΕΕ, ακολουθούμενη από τη Μάλτα και τη Ρουμανία. Ο «Δείκτης Εκμετάλλευσης Νερού Συν» της Κύπρου έφτασε το

71%, πολύ υψηλότερο από το αποδεκτό όριο του 40% που υποδηλώνει σοβαρή λειψυδρία.

Επιπλέον, σύμφωνα με τον ΟΗΕ, μια χώρα αντιμετωπίζει «υδατικό στρες» όταν οι ετήσιοι υδάτινοι πόροι της μειώνονται κάτω από 1700 κυβικά μέτρα ανά κάτοικο. Με βάση αυτό, η Κύπρος βιώνει χρόνια υδατικό στρες. Σύμφωνα με τη Eurostat, οι μακροπρόθεσμοι μέσοι ετήσιοι πόροι γλυκού νερού της Κύπρου είναι οι δεύτεροι χαμηλότεροι στην Ευρώπη, μετά τη Μάλτα, με 400 κυβικά μέτρα ανά άτομο ετησίως. Ο μέσος όρος για την Ευρώπη είναι αντιστοίχως 4000 κυβικά μέτρα.

Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τη Eurostat, η χρήση νερού από τα νοικοκυριά της Κύπρου είναι η δεύτερη υψηλότερη στην Ευρώπη, μόλις λίγο χαμηλότερη από την Ελλάδα, με 105 κυβικά μέτρα ανά άτομο το 2021, σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο που είναι περίπου 40-50 κυβικά μέτρα ανά άτομο. Ενώ η κατανάλωση αυτή έχει μειωθεί στις περισσότερες χώρες της ΕΕ κατά την τελευταία δεκαετία, στην Κύπρο αυξάνεται. Σε πρόσφατη έκθεσή του ο Γενικός Ελεγκτής σχολίασε «υπερβολική αύξηση της ζήτησης νερού κατά 14,8% στο διάστημα 2019-2023» στην Κύπρο. Είναι σαφές ότι υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης της αποδοτικότητας της χρήσης του νερού.

Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής

Ομοίως με την υπόλοιπη Ευρώπη, η κλιματική αλλαγή επιδεινώνει τα προβλήματα νερού στην Κύπρο. Η ακραία ζέστη και η παρατεταμένη ξηρασία είναι εδώ για να μείνουν. Σε όλη τη Μεσόγειο, και ακόμη περισσότερο στην Κύπρο, οι αυξήσεις της θερμοκρασίας λόγω της κλιματικής αλλαγής και των μεταβαλλόμενων καιρικών συνθηκών είναι πολύ υψηλότερες από τον παγκόσμιο μέσο όρο και, αν μη τι άλλο, προβλέπεται να αυξηθούν περαιτέρω με την πάροδο του χρόνου. Αυτά οδηγούν σε λιγότερη βροχόπτωση, υψηλότερο κίνδυνο ξηρασίας και δασικών πυρκαγιών και περισσότερη κατανάλωση ενέργειας για ψύξη και αφαλάτωση νερού.

Προτεινόμενες λύσεις

Η έκθεση του ΕΚ προτείνει «επείγοντα μέτρα για την άμβλυνση των επιπτώσεων της ξηρασίας, όπως η αύξηση της επαναχρησιμοποίησης των λυμάτων, η αύξηση της εξοικονόμησης νερού στα κτίρια και στον βιομηχανικό τομέα και η βελτίωση της αποδοτικότητας της χρήσης του νερού στη γεωργία» και τονίζει τη σημασία της ασφάλειας του νερού.

Υπάρχει επείγουσα ανάγκη για επενδύσεις σε υποδομές και διαχείριση των υδάτων. Αυτές περιλαμβάνουν την επεξεργασία λυμάτων με τη χρήση προηγμένων μεθόδων επεξεργασίας που επιτρέπουν υψηλότερα ποσοστά επαναχρησιμοποίησης του νερού τόσο σε αστικές όσο και σε αγροτικές περιοχές. Νέες απαιτήσεις για την ασφαλή επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων λυμάτων στην άρδευση της γεωργίας καθίστανται κανόνας στο μεγαλύτερο μέρος της ΕΕ μέσω του «κανονισμού για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων». Υπάρχει επίσης σημαντικό δυναμικό για κυκλικές προσεγγίσεις όσον αφορά το νερό στα νοικοκυριά.

Στην Κύπρο, σε πρόσφατη έκθεσή του, ο Γενικός Ελεγκτής ανέφερε ότι «εκατομμύρια

κυβικά μέτρα ανακυκλωμένου νερού σπαταλούνται παρά τις ανησυχίες για την ξηρασία». Νερό που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για άρδευση. Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα είναι ότι πολύ μεγάλη ποσότητα νερού χάνεται λόγω παρωχημένων ή παλαιών δικτύων ύδρευσης και της έλλειψης της απαραίτητης συντήρησης. Η μαζική διαρροή νερού στο φράγμα Μαυροκόλυμπος τον Ιανουάριο έθεσε το πρόβλημα στο επίκεντρο της προσοχής.

Οι επενδύσεις σε αυτόν τον τομέα, καθώς και στη βελτίωση και ανάπτυξη ανθεκτικών και καινοτόμων υποδομών άρδευσης, είναι απαραίτητες για τη μείωση και τη βελτίωση της ποιότητας και της αποδοτικότητας της κατανάλωσης νερού στη γεωργία.

Το ΕΚ ενέκρινε συστάσεις με τις οποίες ζητείται η ανάληψη ισχυρότερων και πιο συντονισμένων δράσεων της ΕΕ για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων προκλήσεων που σχετίζονται με το νερό, ενώ αναμένεται να υποβληθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έως το καλοκαίρι μια «ευρωπαϊκή στρατηγική για την ανθεκτικότητα στον τομέα του νερού». Η στρατηγική αυτή θα «ενσωματώνει πτυχές που αφορούν την ποιότητα, την ποσότητα, την ασφάλεια, τις υποδομές, την τεχνολογία και τη διαχείριση του νερού».

Έλλειψη σχεδιασμού

Στην Κύπρο η λειψυδρία έφτασε σε επίπεδα κρίσης, αναγκάζοντας την κυβέρνηση να λάβει έκτακτα μέτρα για την αντιμετώπιση της επιδεινούμενης λειψυδρίας που προκλήθηκε από τη σοβαρή ξηρασία για τρίτη συνεχή χρονιά. Μάλιστα, «ο Ιανουάριος του 2025 κατέγραψε το χαμηλότερο επίπεδο μηνιαίας βροχόπτωσης εδώ και σχεδόν τρεις δεκαετίες».

Αυτό δεν είναι πλέον μόνο ένα συγκυριακό φαινόμενο. Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 οι ξηρασίες έχουν γίνει αρκετά συχνές και πιο σοβαρές, λόγω της κλιματικής αλλαγής. Υπάρχουν προειδοποιήσεις ότι στο μέλλον «οι βροχοπτώσεις δεν θα είναι ποτέ ξανά επαρκείς για τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες της Κύπρου... Δεν πρόκειται απλώς για μια κακή χρονιά που θα περάσει». Ως εκ τούτου, εκτός από τα φράγματα, και άλλα μέτρα είναι απαραίτητα για την επίλυση του προβλήματος λειψυδρίας της Κύπρου.

Έτσι, προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι παρά τα γεγονότα και τις προειδοποιήσεις η Κύπρος, για άλλη μια φορά, βρέθηκε φέτος σε κατάσταση κρίσης και αναγκάστηκε να καταφύγει σε προσωρινές λύσεις, με αποτέλεσμα να καταλήξει να διασωθεί από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα που της παρείχαν κινητές μονάδες αφαλάτωσης για την ανάσχεση των άμεσων προβλημάτων.

Όμως η Ελεγκτική Υπηρεσία προειδοποίησε ότι «οι μονάδες αφαλάτωσης δεν αποτελούν

πανάκεια... τόσο οι υφιστάμενες όσο και οι σχεδιαζόμενες εγκαταστάσεις λειτουργούν με συμβατικά καύσιμα, με αποτέλεσμα υψηλό λειτουργικό κόστος και περιβαλλοντική ρύπανση μέσω των εκπομπών». Όλες οι μελλοντικές εγκαταστάσεις θα πρέπει να κάνουν τη μέγιστη δυνατή χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τη μείωση των εκπομπών και του ενεργειακού κόστους.

Δικαίως, η Ελεγκτική Υπηρεσία τόνισε «την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση στη διαχείριση των υδάτων, προειδοποιώντας ότι η υπερβολική εξάρτηση από την αφαλάτωση θα μπορούσε να οδηγήσει σε νέα οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα».

Η έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού από τις διαδοχικές κυβερνήσεις, που να λαμβάνει υπόψη τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, φαίνεται να πλήττει όλους τους τομείς στην Κύπρο: νερό, πυρκαγιές, ενέργεια, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ηλεκτρισμός.

Η υπερθέρμανση του πλανήτη έχει ως αποτέλεσμα υψηλότερες θερμοκρασίες, θερμότερα και μακρύτερα καλοκαίρια και λιγότερες βροχοπτώσεις. Σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες απαιτήσεις από τον τουρισμό, η λειψυδρία θα αυξηθεί με τον καιρό. Οι σημερινές προβλέψεις και λύσεις θα είναι σίγουρα ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση των μελλοντικών συνθηκών.

Η Κύπρος πρέπει να βγει από αυτόν τον φαύλο κύκλο, όπου αναγκάζεται να αντιδράσει σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης αντί να προετοιμαστεί μέσω μακροπρόθεσμου σχεδιασμού για αυτό που γνωρίζουμε ότι θα έρθει.

**Ο Χαράλαμπος Έλληνας είναι σύμβουλος του Ατλαντικού Συμβουλίου.*